

کامید و اژه‌های

اصول فقه دانشگاهی

با مقدمه: استاد محمدرضا شب‌خیز
تألیف و گردآوری: سیده روشنا روحانی

سرشناسه	: روحانی، سیده روشنا، ۱۳۷۰
عنوان و نام پدیدآور	: کلیدواژه های اصول فقه دانشگاهی / روشنا روحانی. با مقدمه استاد محمدرضا شب خیز
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات کتاب آوا ۱۳۹۷
مشخصات ظاهری	: ۳۳۷ ص
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۴۶-۴۱۹-۳
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: اصول فقه - اصطلاح ها و تعبیرها
موضوع	: اصول فقه - به زبان ساده
شناسه افزودن	: شب خیز، محمدرضا، ۱۳۶۷، مقدمه نویس
رده بندی کنگ	: BP۱۴۷/۲/۹ ک ۸ ۱۳۹۷
رده بندی دیویی	: ۹۳۰.۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۱۴۸۷

کلیدواژه های

«ادب و اصول فقه دانشگاهی»

انتشارات کتاب آوا

با مقدمه:	استاد محمدرضا شب خیز
تالیف و گردآوری:	سیده روشنا روحانی
ناشر:	کتاب آوا
نوبت چاپ:	اول ۱۳۹۷
شمارگان:	۱۰۰۰ نسخه
قیمت:	۲۵۰۰۰۰ ریال
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۳۴۶-۴۱۹-۳

نشانی دفتر مرکزی: انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، بن بست حقیقت، پلاک ۱، طبقه ۲، واحد ۴
شماره های تماس: ۶۶۹۷۴۶۴۵ | ۶۶۹۷۴۱۳۰ | ۶۶۴۰۷۹۹۳ | دورنگار: ۶۶۴۶۱۱۵۸

www.avabook.com avabook_kazemi@yahoo.com

فروشگاه کتاب آوا: اسلام شهر، خیابان صیاد شیرازی، روبروی دانشگاه آزاد اسلامی، جنب دادگستری
تلفن: ۵۶۳۵۴۶۵۱

هرگونه تکثیر این اثر از طریق ارسال یا بارگذاری فایل الکترونیکی، یا چاپ و نشر کاغذی آن بدون مجوز ناشر، به هر شکل، اعم از فایل، سی دی، افست، ریسوگراف فتوکپی، زیراکس یا وسایل مشابه، به صورت متن کامل یا صفحاتی از آن، تحت هر نام اعم از کتاب، راهنما، جزوه، یا وسیله کمک آموزشی، در فضای واقعی یا مجازی، و همچنین توزیع، فروش، عرضه یا ارسال اثری که بدون مجوز ناشر تولید شده، موجب پیگرد قانونی است.

بسمه تعالی

مقدمه

یکی از دروسی که پیش‌روی داوطلبان کارآموزی وکالت است، درس اصول فقه است. به طور کلی اصول فقه درسی است که بسیاری از داوطلبان آزمون کارآموزی وکالت با آن مشکل داشته و اقدامات متفاوتی توسط اساتید ارجمند برای یاری رساندن به داوطلبان در جهت حل این مشکل صورت گرفته است، که خوشبختانه این مشکل داوطلبان در سال‌های اخیر، نسبت به سال‌های قبل‌تر کاهش یافته و آموزش درس اصول فقه، روند بهتری را طی می‌کند.

در سال ۱۳۹۰ شروع به تألیف کتاب اصول فقه دانشگاهی کردم و تصمیم بر این بود که کتابی ساده و روان در زمینه اصول فقه تقدیم جامعه حقوق کنم که این امر در سال ۱۳۹۲ به پایان رسید و خداوند متعال را شاکرم که اکنون که چهار سال از چاپ اول این اثر بیش از ۴۰ نوبت چاپ شده است و همکاران بزرگوارم این کتاب را به عنوان منبع درسی در دانشگاه‌های مختلف تدریس می‌کنند. این کتاب جهت مطالعه دانشجویان در دانشکده‌های حقوق با توجه به ویرایشات مختلف و نقدها و بررسی‌های صورت گرفته بر روی آن، منبع مناسبی است. و خوشحالم که ده‌ها نفر از دانشجویان وکالت هم با مطالعه دقیق این کتاب توانسته‌اند درصد قابل قبولی در این درس کسب کنند.

اما موضوعی که اکنون در ابتدای سؤالات درس اصول فقه در آزمون وکالت مشهود است این است که داوطلبان علاوه بر مطالعه مفوم‌های کتاب‌های اصول فقه، لازم است با ترفندهایی هم برای اینکه بتوانند به سؤالات چهارگزینه‌ای پاسخ دهند آشنا باشند.

امروز با انتشار کتاب کلید واژه‌های اصول فقه دانشگاهی بسیار خوشحالم که این معضل توسط یکی از اساتید جوان استاد سرکار خانم ریحانه تا حد زیادی حل شد و کمک شایان توجهی به داوطلبان آزمون وکالت شده است. به داوطلبان عزیز توصیه می‌کنم که پس از مطالعه هر مبحثی از کتاب اصول فقه دانشگاهی، همان بحث را از کتاب کلیدواژه‌های اصول فقه دانشگاهی مطالعه کنند.

امید دارم این کتاب مشکلات زیادی را در ارتباط با نحوه پاسخ‌گویی به سؤالات چهارگزینه‌ای درس اصول فقه حل خواهد کرد.

اگر کتاب اصول فقه دانشگاهی امروز به عنوان منبع درسی در بسیاری از دانشکده‌های حقوق مطرح شده و بسیاری از داوطلبان آزمون وکالت آن را به عنوان منبع مطالعاتی خود انتخاب کرده‌اند، به این جهت است که انتقادات و پیشنهادات اساتید و دانشجویان همیشه مورد توجه و بررسی قرار گرفته است. اکنون از اساتید و داوطلبان عزیز تقاضا دارم جهت تکمیل مباحث این اثر، با نظرات و انتقادات خود مولف و ناشر را یاری نمایند.

فهرست مطالب

۱۷	بخش اول: مباحث الفاظ
۱۹	○ فصل اول: وضع اللفظ
۱۹	لفظ و معنا
۱۹	تعریف وضع
۲۰	ارکان وضع
۲۱	فرق معنا با مصداق
۲۳	معنای مجازی ثابت
۲۴	وضع تعینی و وضع تعینی
۲۶	اقسام وضع تعینی
۲۷	وضع تعینی صریح
۲۷	وضع تعینی ضمنی
۲۸	اقسام لفظ
۲۸	لفظ مُهمَل و لفظ مُستعمل
۲۹	لفظ منقول و لفظ مُرتجل
۲۹	لفظ مُختص و لفظ غیر مُختص
۳۰	مشترک لفظی و مشترک معنوی
۳۱	مترادف و متباین
۳۲	لفظ متواطی و لفظ مشکک
۳۳	حقیقت و مجاز
۳۵	علائم حقیقت و مجاز
۴۰	اقسام حقیقت
۴۰	۱- حقیقت قانونی
۴۱	۲- حقیقت شرعی

- ۴۱..... ۳- حقیقت متشرعه
- ۴۲..... ۴- حقیقت عرفی
- ۴۳..... ۵- حقیقت لغوی
- ۴۳..... نص، ظاهر، مؤول، مجمل
- ۵۰..... محکم و متشابه
- ۵۰..... دلالت عقلی، طبعی و وضعی
- ۵۱..... اقسام دلالت وضعی لفظی
- ۵۲..... دلالت مطابقی
- ۵۲..... دلالت تضمینی
- ۵۳..... دلالت التزامی
- ۶۰..... موضوع عرفی و موضوع شرعی
- ۶۰..... مشتق
- ۶۳..... علاقه ماکان و عاقله مشارف
- ۶۴..... قرینه صارفه و قرینه مبینه
- ۶۷..... اصول لفظی
- ۶۸..... أصالة الحقيقة
- ۶۹..... أصالة العموم
- ۷۱..... أصالة الاطلاق
- ۷۵..... أصالت عدم التقدير
- ۷۶..... أصالت عدم نقل
- ۷۸..... اصالت عدم اشتراك
- ۷۹..... أصالة الظهور
- ۸۱..... ○ فصل دوم: اوامر
- ۸۱..... اقسام طلب
- ۸۱..... معانی کلمه امر
- ۸۴..... روش‌های امر کردن
- ۸۷..... ادله اجتهادی و ادله فقهاتی
- ۸۶..... اقسام حکم
- ۸۷..... حکم واقعی و حکم ظاهری
- ۹۱..... حکم اولیه و حکم ثانویه
- ۹۶..... حکم تکلیفی و حکم وضعی

۱۱۳	حکم الزامی و حکم ترخیصی
۱۱۳	حکم مولوی و حکم ارشادی
۱۱۶	حکم تأسیسی و حکم امضایی
۱۱۷	مره و تکرار و فور و تراخی
۱۱۹	اقسام واجب
۱۱۹	واجب تعبدی و واجب توصلی
۱۲۰	واجب نفسی و واجب غیری
۱۲۲	واجب اصلی و واجب تبعی
۱۲۳	واجب موقت و واجب غیر موقت
۱۳۰	واجب مطلق و مشروع
۱۳۲	واجب معلق و واجب مبرر
۱۳۶	واجب عینی و واجب کفائی
۱۳۸	واجب تعیننی و واجب تخصیص
۱۴۰	(قصد/ توجه) و (قصد قربت/ نیت)
۱۴۲	○ فصل سوم: نواهی
۱۴۲	روش های نهی کردن
۱۴۵	مره و تکرار و فور و تراخی
۱۴۷	اجتماع امر و نهی
۱۴۹	نهی از سبب و نهی از مسبب
۱۵۱	مسئله ضد
۱۵۳	کف نفس و صرف ترک
۱۵۴	○ فصل چهارم: مفهوم و منطوق
۱۵۴	مفهوم و منطوق
۱۵۵	اقسام مفهوم
۱۵۷	اقسام مفهوم مخالف
۱۶۱	اقسام مفهوم موافق
۱۶۲	حجیت مفاهیم موافق و مخالف
۱۶۳	بررسی سه مفهوم مخالفی که گاه حجت اند و گاه حجت نیستند
۱۶۸	اقسام منطوق
۱۶۸	دلالت مطابقی، دلالت تضمنی و دلالت التزامی
۱۷۵	اقسام منطوق غیر صریح

۱۷۵	۱- دلالت اشاره.....
۱۷۶	۲- دلالت تنبیه (دلالت ایما).....
۱۷۷	۳- دلالت اقتضا.....
۱۸۰	○ فصل پنجم: عام و خاص.....
۱۸۰	عام و خاص.....
۱۸۰	فرق عام و مطلق.....
۱۸۲	تفاوت مخصص، مخصص، مقید، مقید.....
۱۸۳	اقسام عام.....
۱۸۹	تخصیص.....
۱۹۰	اقسام مخصص.....
۱۹۴	شبهه مفهومی و شبهه مصداقی.....
۱۹۶	شبهه مفهومی باینتر اقل و اکثر.....
۱۹۷	سرایت اجمال از مخصص به عام.....
۲۰۱	قاعده ما من عام الا وقد خص.....
۲۰۱	قاعده الجمع مهما امکن اولو من "ط ح".....
۲۰۲	دوران بین نسخ و تخصیص.....
۲۰۶	○ فصل ششم: مطلق و مقید.....
۲۰۶	مطلق و مقید.....
۲۰۷	مقدمات حکمت.....
۲۰۷	مقدمه اول (شرط اول).....
۲۰۷	مقدمه دوم (شرط دوم).....
۲۰۷	مقدمه سوم (شرط سوم).....
۲۰۸	مقدمه چهارم (شرط چهارم).....
۲۱۱	مقدمه پنجم (شرط پنجم).....
۲۱۴	مقدمه ششم و هفتم (شرط ششم و شرط هفتم).....
۲۱۷	اجتماع مطلق و مقید.....
۲۱۹	اجتماع مطلق و مقید در مستحبات.....
۲۱۹	مطلق افرادی و مطلق بدلی.....
۲۲۰	مطلق احوالی و مطلق ازمانی.....
۲۲۲	○ فصل هفتم: مجمل و مبین.....

۲۲۴	بخش دوم: ادله استنباط احکام
۲۲۶	○ فصل اول: قرآن
۲۲۶	آیات قرآن قطعی الصدور هستند
۲۲۶	برخی آیات قرآن، قطعی الدلالة هستند و برخی ظنی الدلالة
۲۲۶	آیات الاحکام
۲۲۶	تخصیص در قرآن
۲۲۸	○ فصل دوم: سنت
۲۲۹	حدیث
۲۲۹	اقسام خبر
۲۳۰	اقسام خبر واحد
۲۳۰	حجیت اقسام خبر واحد
۲۳۱	اقسام خبر متواتر
۲۳۲	حجیت اقسام خبر متواتر
۲۳۳	○ فصل سوم: اجماع
۲۳۵	اجماع مدرکی و اجماع غیر مدرکی
۲۳۵	اجماع سکوتی
۲۳۶	اجماع مُحصل و اجماع منقول
۲۳۷	○ فصل چهارم: عقل
۲۳۷	مستقل عقلی و غیر مستقل عقلی
۲۳۸	مقدمه و ذی المقدمه
۲۳۸	مقدمه واجب
۲۳۹	مقدمه حرام
۲۳۹	اقسام مقدمه
۲۳۹	مقدمه قانونی
۲۴۰	مقدمه شرعی
۲۴۰	مقدمه عرفی
۲۴۰	مقدمه عقلی
۲۴۰	مقدمه داخلی
۲۴۰	مقدمه خارجی
۲۴۱	مقدمه متقدم

۲۴۱		مقدمه مقارن
۲۴۱		مقدمه متأخر
۲۴۱		مقدمه علم
۲۴۲		مقدمه صحت
۲۴۲		مقدمه نفوذ
۲۴۲		مقدمه وجوب
۲۴۲		مقدمه لزوم
۲۴۳		تأیید عدم مانع
۲۴۳		این دسترسی، اذن در لوازم آن هم هست
۲۴۵		○ فصل پنجم: قیاس
۲۴۷		اقسام قیاس
۲۴۷		قیاس مسدودات و قیاس اولویت
۲۵۰		قیاس منصوب و قیاس مستنبط العلة
۲۵۲		قیاس جلی و قیاس خفی
۲۵۳		○ فصل ششم: استحسان و استصلاح
۲۵۴		حجیت استحسان و استصلاح
۲۵۵		○ فصل هفتم: سد ذرایع و فتح ذرایع
۲۵۶		حجیت سد ذرایع و فتح ذرایع
۲۵۷		○ فصل هشتم: عرف و عادت
۲۵۷		عرف و عادت
۲۵۸		اقسام عرف
۲۵۸		عرف شرع و عرف متشرعه
۲۵۸		عُرف خاص و عُرف عام
۲۵۸		عُرف عملی و عُرف لفظی
۲۵۹		عُرف صحیح و عُرف فاسد
۲۵۹		اقسام عادت
۲۵۹		عادت پسندیده و عادت ناپسند

■ بخش سوم: اصول عملیه ۲۶۰

۲۶۲		○ فصل اول: کلیات اصول عملیه
-----	-------	-----------------------------

۲۶۳	اصل محرز و اصل غیر محرز
۲۶۳	اصل حکمی و اصل موضوعی
۲۶۵	○ فصل دوم: اصل استصحاب
۲۶۵	شرایط اجرای اصل استصحاب
۲۶۵	۱- یکی بودن متیقن و مشکوک
۲۶۵	۲- تعدد زمان متیقن و مشکوک
۲۶۵	۳- تقدم: مان متیقن بر زمان مشکوک
۲۶۵	۴- ا- اسماء بین و شک در یک زمان
۲۶۷	اقسام استصحاب
۲۶۷	استصحاب وجودی و استصحاب عدمی
۲۶۸	استصحاب حکمی و استصحاب موضوعی
۲۶۸	استصحاب حکم شرعی و استصحاب حکم عقل
۲۶۹	استصحاب سببی و استصحاب سببی
۲۷۱	شک در مقتضی، شک در وجو رافع، شک در رافعت موجود
۲۷۳	استصحاب جزئی و استصحاب کلی
۲۷۴	اقسام استصحاب کلی
۲۷۶	استصحاب در امور تدریجی
۲۷۷	استصحاب عدم حادث
۲۷۸	ادله حجیت استصحاب
۲۷۹	شک ساری (قاعده یقین)
۲۷۹	استصحاب قهقرایی
۲۸۰	اصل عدم
۲۸۰	تفاوت اصل عدم و استصحاب عدمی
۲۸۱	اصل تأخر حادث
۲۸۲	اصل مثبت
۲۸۵	○ فصل سوم: اصل برائت
۲۹۰	○ فصل چهارم: اصل احتیاط
۲۹۲	اطراف علم اجمالی
۲۹۳	اضطرار به برخی از اطراف علم اجمالی
۲۹۶	فصل پنجم: اصل تخییر
۲۹۷	تخییر بدوی و تخییر استمراری

■ بخش چهارم: تعارض ادله و امارات و اصول عملیه ۲۹۸

۳۰۱	ورود.....
۳۰۳	تخصّص.....
۳۰۳	حکومت.....
۳۰۴	تخصیص.....
۳۰۶	تعارض و تراحم.....
۳۰۶	تعارض.....
۳۰۶	تراحم.....
۳۰۷	اقسام تعارض.....
۳۰۸	اقسام تراحم.....
۳۰۹	قاعده ترتّب.....
۳۱۰	شرایط ایجاد تعارض.....

■ بخش پنجم: اجتهاد و تقلید ۳۱۲

۳۱۴	اجتهاد.....
۳۱۳	اقسام اجتهاد.....
۳۱۴	اجتهاد معتبر و اجتهاد غیر معتبر.....
۳۱۵	اجتهاد مطلق و اجتهاد متجزی.....
۳۱۵	تقلید.....
۳۱۴	اقسام تقلید.....
۳۱۵	تقلید ابتدایی و تقلید استمراری.....
۳۱۶	تقلید از اَعْلَم و غیر اَعْلَم.....
۳۱۶	تقلید از مُجْتَهِد زنده و مجتهد میّت.....
۳۱۸	منابع.....